Miejscowości

Babki
Najstarsze wiadomości o Babkach pochodzą z połowy XIV stulecia. Wtedy to Babki odgrywały ważną rolę jako ośrodek dominium ziemskiego obejmującego 800 mórg ziemi. Babki wraz z Głuszyną i Kalikiem stanowiły klucz dóbr należący do biskupstwa poznańskiego. Obecnie wieś jest siedzibą Nadleśnictwa Babki mieszczącego się w starych zabudowaniach pochodzących z przełomu XIX/XX stulecia. Powierzchnia lasów zarządzanych przez nadleśnictwo wynosi 11790 ha, z czego 1600 ha położonych jest na terenie gminy Mosina. W Babkach znajduje się wojskowa stacja radiolokacyjna.
Wieś położona jest w dolinie Głuszynki, około 13 km na północny wschód od Mosiny. Babki liczą obecnie 433 mieszkańców.

Baranowo
Pierwsza wzmianka o Baranowie pochodzi z 1387 roku. Wieś była własnością szlachecką. Na początku XVI wieku w Baranowie istniał dwukołowy młyn wodny na Warcie. Wieś w roku 1510 liczyła 2 łany, 5 łanów pustych oraz 2 sołeckie.
Jednym z ciekawszych zabytków architektury wiejskiej jest szachulcowy budynek mieszkalny oraz stodoła, które zostały wzniesione na przełomie XVIII/XIX wieku. We wsi zachowały się dawne zabudowania folwarczne, wśród których wyróżnia się kuźnia dworska pochodząca początku XIX wieku. Wieś położona jest na terenie Rogalińskiego Parku Krajobrazowego, około 8 km na południowy wschód od Mosiny. Wieś liczy obecnie 36 mieszkańców.

Bolesławiec
Osada folwarczna leżąca na Kanałem Mosińskim niedaleko Borkowic i Nowego Dymaczewa. We wsi istnieją ślady dawnego grodziska pierścieniowatego. W Bolesławcu zobaczyć także można dawne zabudowania kompleksu gospodarczego, który powstał w drugiej połowie XIX stulecia i w początkach XX wieku. Wieś była własnością Potockich herbu Pilawa. Dzieje osady w dawnych wiekach nie są dokładnie znane. Obecnie Bolesławiec zamieszkuje 112 osób.

Borkowice
Borkowice są niewielką wsią sołecką leżącą około 7 km od Mosiny. Wieś jako typowa ulicówka, powstała jako olenderska osada w 1750 roku. We wsi rośnie stary dąb o obwodzie około 5m, stanowi on jeden z ciekawszych pomników przyrody. Zabudowa mieszkalna i gospodarcza Borkowic pochodzi z XIX wieku i w większości są to konstrukcje drewniano-szachulcowe. Aktualnie Borkowice zamieszkuje 216 osób.

Czapury
Najstarsze wiadomości o osadzie pochodzą z końca XIV stulecia i zostały sporządzone z okazji licznych procesów granicznych, które toczyli jej właściciele z biskupami poznańskimi. Czapury były wówczas własnością szlachecką a w pierwszej połowie XV wieku przeszły w ręce konwentu karmelitów trzewiczkowych przy kościele Bożego Ciała w Poznaniu. Do klasztoru Czapury należały aż do okresu rozbiorów. Zapiski z XVI wieku wspominają osadę jako wieś opustoszałą. Około 1387 roku do wsi należał i był z nią gospodarczo powiązany Młyn Czapury. Znajdował się prawdopodobnie nad wpadającą tu do Warty Koplą. W 1519 roku istniał też drugi młyn, zwany Topolnikiem był to obiekt jednokołowy. We wsi zachowała się kapliczka przydrożna, którą rozebrali Niemcy w 1941 roku. Pierwotna kaplica została wzniesiona w 1871 roku a obecną odremontowano w 1947 roku. 22.I.1945 roku pod Czapurami nastąpiło forsowanie pokrytej lodem Warty. Batalion czołgów radzieckich utworzył na zachodnim brzegu Warty przyczółek ułatwiający oddziałom Armii Czerwonej oskrzydlenie Poznania od strony południowej. Wydarzenia te upamiętnia pamiątkowy obelisk wznoszący się przed szkołą w Czapurach, odsłonięty w dniu 9 V 1975 roku. Czapury zamieszkuje obecnie 1873 osób.

Daszewice
Początki wsi sięgają XIII wieku. Z inwentarzy dóbr Daszewic z 1789 roku dowiadujemy się, że we wsi znajdował się gościniec wraz ze stajnią wjazdową, kuźnia oraz pięć zagród chłopskich. W końcu XIX wieku we wsi znajdowało się 10 dymów, w których doliczono się 88 osób. Wieś stanowiła własność szlachecką. W styczniu 1945 roku Daszewice były miejscem walki pomiędzy armią radziecką a jednostkami lotnictwa niemieckiego. Do

1987 roku w Daszewicach znajdował się zabytkowy wiatrak – koźlak. Wieś położona jest na skraju doliny Kopli 10 km na północny wschód od Mosiny i zamieszkuje ją 1659 osób.

Drużyna

Drużyna jest niewielką wsią położoną około 4 km na południe od Mosiny. Wieś powstała prawdopodobnie w XVII wieku, najstarszy dokument potwierdzający jej istnienie pochodzi z 1696 roku. Najciekawszym budynkiem we wsi jest obiekt mieszkalny, konstrukcja z tzw. muru pruskiego. Drużyna liczy obecnie 494 mieszkańców.

Dymaczewo

W początkach XVI stulecia Dymaczewo było wsią opustoszałą. Z inicjatywy właściciela wsi Józefa Potockiego do wsi sprowadzono osadników olenderskich. Osada ta zwana była Dymaczewo Stare Olędry. W czasach II wojny światowej w Starym Dymaczewie odbyła się publiczna egzekucja Ludwika Bajera, który udzielił schronienia Niemcowi przebranemu w mundur lotnika angielskiego. Dla upamiętnienia tego tragicznego wydarzenia z 22.V.1942 roku, po wojnie w centralnej części wsi wystawiono pomnik poświęcony ofierze.
Obecnie dawne Dymaczewo już nie istnieje. Na jego terenach znajdują się dwie nowe osady Stare i Nowe Dymaczewo. Obie wsie cieszą się wielkim zainteresowaniem turystów, którzy przybywają tutaj by spędzić czas w Wielkopolskim Parku Narodowym, położonym nad pięknymi jeziorami Dymaczewskim i Łódzkim. Dymaczewo Nowe zamieszkuje 299 osób Dymaczewo Stare zaś 354 osoby.

Jeziory

Jeziory należą do jednej z najpiękniej położonych osad na terenie gminy Mosina. W pierwszej połowie XX wieki istniała tu leśniczówka, w latach 1940-1942 nad wysokim brzegiem jeziora wzniesiono okazałą rezydencję Arthura Greisera – hitlerowskiego namiestnika Kraju Warty - Warthegau. W 1947 roku w zdewastowanym pałacu urządzono Dom Dziecka, a później prewentorium dla dzieci zagrożonych gruźlicą. Aktualnie w obiekcie tym mieści się siedziba dyrekcji Wielkopolskiego Parku Narodowego oraz Ośrodek Muzealno-Dydaktyczny Wielkopolskiego Parku Narodowego. Dużą atrakcją turystyczną jest wyspa znajdująca się na Jeziorze Góreckim, jest ona bowiem obszarem ścisłego rezerwatu ornitologicznego. Na wyspie, w pierwszej połowie XIX stulecia Tytus Działyński wzniósł neogotycki zamek, będący rezydencją dla jego siostry Klaudyny Potockiej. Od czasu, kiedy Potoccy opuścili kraj zamek na wyspie ulegał powolnemu zniszczeniu. W 1848 roku budowlę zniszczyli Prusacy. Ruiny zamku są nadal widoczne z brzegu jeziora. Śródleśna osada znajduje się 5 km na północny zachód od Mosiny i liczy 41 mieszkańców.

Konstantynowo

Konstantynowo jest niewielka osadą leśna, powstałą w XIX wieku. Jak wynika z dziewiętnastowiecznych map administracyjnie Konstantynowo było związane z wsią Pecno – Olędry, a później z dominium ziemskim w Iłowcu Wielkim. Obecnie w osadzie mieście się siedziba nadleśnictwa, zarządzającego obszarem leśnym o powierzchni 12 244 ha, z czego 2922 ha położone jest na terenie gminy Mosina. W pobliżu zabudowań znajduje rośnie okazały dąb o obwodzie 350 cm. Konstantynowo liczy 23 mieszkańców.

Krajkowo

Wieś ma długą historię sięgającą XIV stulecia. W przeszłości wieś była własnością szlachecką, a jej właścicielem był przedstawiciel rodu Doliwów – Pasek Biały. Opis Krajkowa z 1746 roku jako właściciela wymienia Władysława Szołdrskiego. We wsi był dwór alkierzowy, w którego skład wchodził ponadto: mielcach, owczarnia oraz budynki mieszkalne czeladzi dworskiej. W końcu XIX wieku w Krajkowie powstało Kółko Rolnicze, o czym pisało popularne pismo "Ziemianin". We wsi zachował się drewniany budynek mieszkalny z XIX wieku, a na jej skraju znajduje się przydrożna kapliczka z 1847 r. z drewnianą rzeźbą Chrystusa Frasobliwego. Do cenniejszych pomników przyrody należy kilak dębów, z których najstarszy ma obwód około 480 cm. Około 2 km na południe od wsi znajduje się niewielka osada Krajkowo Folwark, założona w pierwszej połowie XIX wieku. Część gruntów wiejskich zajmuje ujęcie wody dla aglomeracji poznańskiej. Studnia czerpie wodę spod dna rzeki.
Wieś znana jest z znajdującego się w pobliżu rezerwatu przyrody "Krajkowo", który ma powierzchnię 160,5 ha. Rezerwat został utworzony dla ochrony charakterystycznego krajobrazu łęgów nadwarciańskich z bogatą florą i fauną. Rezerwat jest największym w Wielkopolsce lęgowiskiem czapli siwej, ponadto gnieździ się tu blisko 80 gatunków ptaków m.in. bociany czarne i kormorany.
Krajkowo zamieszkuje obecnie 156 osób.

Krosinko

Powstanie wsi datuje się na roku 1744. Nazwana była wtedy Krosińskie Olędry. We wsi zachowało się kilka

starych domów ze schyłku XIX wieku, lecz wśród zabudowy wyróżnia się częściowo szachulcowy budynek szkoły podstawowej "Pod Lipami" z 1909 roku.
W okresie międzywojennym, z uwagi na krajobrazowe i turystyczne walory okolicy próbowano z Krosina uczynić wieś wypoczynkowo - turystyczną. Wieś leży na lewym brzegu Samicy, na skraju Wielkopolskiego Parku Narodowego, około 3 km na południowy zachód od Mosiny. 856 mieszkańców.

Krosno

Pierwsze wiadomości o wsi pochodzą z czasów, gdy należała ona do klucza dóbr Łodziów Przedpełkowiców. Krosno wchodziło w skład tenuty mosińskiej (majątku ziemskiego). Już przed 1405 rokiem, stało się własnością królewską. W ramach prowadzonej akcji osadniczej na terenie starostwa mosińskiego, na obszarze wsi Krosno powstała wieś olenderska. Była to jedna ze średnio zaludnionych osad w okolicy i całym starostwie mosińskim. Kościół w Krośnie jest jednym z nielicznych, obok starych cmentarzy, zachowanych przykładów bogactwa kulturowego tych ziem – miejsca gdzie przenikały się wpływy polskie, niemieckie i żydowskie. Krosno od 1405 stało się królewszczyzną, wchodzącą w skład dzierżawy mosińskiej. Wieś mocno podupadła w wyniku najazdu szwedzkiego w XVII w. W 1774 powstała na jej gruntach wieś osadników holenderskich. Z czasów budowy kościoła zachowała się rokokowa ambona. Obok świątyni stoją dawna pastorówka i drewniana dzwonnica z początku XX w. Kościół w Krośnie służył jako zbór przed II wojną światową i w czasie jej trwania tylko ludności niemieckiej, gdyż Krosno i okoliczne wioski zamieszkiwane były w przeważającej części przez Niemców. Ludność polska wyznania rzymsko-katolickiego, należała do parafii w Mosinie w dekanacie stęszewskim Archidiecezji Poznańskiej. Po zakończeniu działań wojennych w 1945 roku kościół poewangelicki w Krośnie został przekazany parafii rzymsko-katolickiej w Mosinie. Za zezwoleniem władz administracyjnych, kościół w Krośnie został przystosowany do wykonywania kultu religijnego i od lutego 1945 r. po uprzednim poświęceniu odbywały się w nim nabożeństwa. Ze względu na centralne położenie służył mieszkańcom następujących wsi należących do parafii w Mosinie: Krosno, Krosinko, Borkowice, Drużyna i częściowo Sowinki. Wioski te liczyły 1566 mieszkańców. Patronką Kościoła została Matka Boska Częstochowska. Krosno było parafialną wsią ewangelicką. Świątynia, była w dobrym stanie technicznym. Obok niej znajdowała się pastorówka z kolejnymi budynkami gospodarczymi. Pod koniec XIX wieku miejscowość ta o 39 dymach liczyła 346 mieszkańców. Znajdował się to kościół protestancki, należący do diecezji poznańskiej.
Wskutek zniszczeń w czasie najazdu szwedzkiego w połowie XVII wieku miejscowość bardzo podupadła. Najcenniejszym zabytkiem architektury sakralnej w tej miejscowości jest szachulcowy kościół poewangelicki wzniesiony w latach 1779-1781. Jest budowlą o konstrukcji szkieletowej, wypełnionej cegłą i otynkowaną. Wieżyczkę przykrywa barokowy hełm z ośmioboczną latarnią. Wewnątrz znajdują się piętrowe empory. Z czasów budowy kościoła zachowała się rokokowa ambona. Przy kościele znajdują się dzwonnica i pastorówka, wybudowane w pierwszych dekadach XX wieku.
Obecnie Krosno ma charakter przedmieścia Mosiny. Na terenie wsi istnieje wiele zakładów produkcyjnych i rzemieślniczych.
Krosno liczy 2385 mieszkańców.

Kubalin

Kubalin to nazwa folwarku należącego do dominium ziemskiego i gminy Piotrowo, położonej w parafii Głuszyńskiej. W końcu XIX stulecia istniały tu dwa dymy, a wieś liczyła 28 mieszkańców. Znajdujący się tu folwark był wzmiankowany po raz pierwszy w 1789 roku. Kubalin jest niewielką osadą położoną 8 km na północny wschód od Mosiny, obecnie liczy 14 mieszkańców.

Ludwikowo

Na przełomie XIX i XX wieku powstał tu prywatny ośrodek uzdrowiskowy. Kilka lat później wybudowano drogę dojazdową z Ludwikowa do Krosinka. Atrakcyjność kurortu podniosła się wraz z uruchomieniem kolei dojazdowej, niedaleko uzdrowiska powstała stacja Ludwikowo, przemianowana w 1945 na Osową Górę. Po gruntownych remontach 7 stycznia 1927 roku nastąpiło uroczyste otwarcie sanatorium. Z czasem powstawały nowe budynki, składające się na cały kompleks leczniczy. Po wybuchu wojny w 1939 roku Niemcy zajęli sanatorium i z czasem utworzyli na jego terenie obóz dla dzieci oraz sanatorium dla chorych na gruźlicę. Bardzo dobry przykład dziewiętnastowiecznego stylu uzdrowiskowego stanowią częściowo zachowane obiekty drewniane z przełomu XIX i XX wieku. Są to m.in. pawilon oraz werandy. Ludwikowi położone jest ok. 2 km na zachód od Mosiny, liczy 51 mieszkańców.

Mieczewo

Wieś sołecka położona ok. 10 km na wschód od Mosiny, przy szosie do Kórnika. Powstała prawdopodobnie w XIII w., była własnością szlachecką. Z dokumentu z 1399 r. wynika, że istniał tu kościół parafialny. Dziś nie ma po nim śladu, parafię zlikwidowano po 1614 r., a zniszczoną zapewne świątynię rozebrano przed 1639 r. 530 mieszkańców.

Nowinki

Wieś początkowo była znana jako Holendry Nowe, później Olędry Nowe, w końcu Nowinki. Z tego okresu zachował się dawny układ zabudowy wiejskiej, położonej wzdłuż jednej drogi. Parę istniejących domów pochodzi z połowy XIX stulecia.

W czasie II wojny światowej, niedaleko wsi znajdował się obóz pracy. Początkowo w obozie znajdowali się brytyjscy jeńcy a od 1942 roku Polacy z więzienia w Rawiczu. Około 2 km od wsi, w lesie znajduje się miejsce, w którym hitlerowcy rozstrzelali w 1940 roku 200 Polaków. Zwłoki ofiar pochowano w zbiorowych mogiłach. Nad grobami wznosi się pamiątkowy głaz z tablicą. W Nowinkach znajduje się szkoła z 1913 roku. Wzniesiona na skraju Nowinek Leśniczówka wybudowana została w 1909 roku, a w jej otoczeniu rosną stare dęby o obwodach dochodzących do 490 cm.

Wieś położona jest około 5 km na południe od Mosiny, zamieszkuje ją 190 osoby.

Pecna

Jedna z najstarszych wzmianek źródłowych o Pecnej pochodzi z 1398 roku. O Pecnej jako o wsi opustoszałej parokrotnie wzmiankują zapisy w księgach grodzkich poznańskich z lat 1556, 1577, 1661.

W XVIII wieku miejscowość wchodziła w skład dóbr łowieckich. Na terenie dawnej opustoszałej osady lokowano wieś olenderską. Z tego okresu zachował się jej dawny układ topograficzny i urbanistyczny. Na terenie wsi znajduje się kilka budynków szachulcowych z XIX i XX wieku. Przy ulicy Głównej, obok starego budynku szkolnego, rośnie dąb o obwodzie 420 cm. Wieś położona jest 8 km na południe od Mosiny, liczy 1909 mieszkańców.

Radzewice

Radzewice powstały w XVIII wieku jako osada olęderska na gruntach pobliskiej wsi Rydzewo. Pierwsze historyczne wzmianki o Radzewicach pochodzą z XVIII wieku, gdy należały one do klucza dóbr kórnickich. We wsi zachował się dziewiętnastowieczny cmentarz ewangelicki. Na cmentarzu wzniesiono kaplicę Matki Bożej Nieustającej pomocy. We wsi znajdowała się przeprawa przez Wartę, z której korzystały m.in. oddziały powstańcze w 1848 roku. Wieś położona jest na prawym brzegu Warty i liczy 382 mieszkańców.

Rogalin

Rogalin był wsią szlachecką często zmieniającą właścicieli. Od 1768 roku aż do wybuchu II wojny światowej Rogalin znajdował się w rękach rodziny Raczyńskich. Obecnie Rogalin należy do najczęściej odwiedzanych ośrodków turystycznych w Wielkopolsce. Barokowo – klasycystyczna rezydencja Raczyńskich jest główną atrakcją turystyczną wsi. Obecnie jest ona oddziałem Muzeum Narodowego w Poznaniu a jej właścicielem jest Fundacja im. Raczyńskich przy Muzeum Narodowym w Poznaniu. W sąsiedztwie pałacu rozciąga się park założony w drugiej połowie XVIII wieku. W parku rosną trzy najbardziej znane dęby: Lech Czech i Rus, o obwodach 670, 740 i 910 cm. Przy pałacu znajduje się ogród francuski, na którego skraju wznosi się kopiec widokowy. Poniżej południowej oficyny pałacu znajduje się budynek galerii malarstwa, w którym mieści się cenny zbiór obrazów, zgromadzony przez Edwarda Aleksandra Raczyńskiego. W dawnej wozowni podziwiać można kilkanaście pojazdów konnych. W Rogalinie, na wzniesieniu przy szosie wiodącej do Kórnika znajduje się klasycystyczny kościół św. Marcelina wybudowany w 1820 roku. Budowla ta stworzona jest na wzór rzymskiej świątyni Maison Carrée. W podziemiach świątyni urządzono mauzoleum grobowe rodziny Raczyńskich.

Dęby rogalińskie są niewątpliwie unikatową atrakcja przyrodniczą. W parku, okolicznych lasach oraz na lęgach nadwarciańskich rośnie około 950 dębów szypułkowych szypułkowych obwodzie pnia przekraczającym 2 m. 794 mieszkańców.

Rogalinek

Wieś od 1247 roku do czasu rozbiorów znajdowała się w posiadaniu kapituły poznańskiej. Rogalinek jest położony na terenie Rogalińskiego Parku Krajobrazowego. W latach 1700-1712 wybudowano tu późnobarokowy drewniany kościół św. Michała Archanioła i Matki Bożej Wspomożenia Wiernych. Przy kościele stoi drewniana dzwonnica z 1893 roku. Świątynię otacza cmentarz. Wieś liczy 1609 mieszkańców.

Sasinowo

Wieś została założona w 1828 roku. Pierwotna nazwa, Saskie Pole zostało przyjęte od osadników przybyłych Saksonii. W języku potocznym mieszkańców okolicznych wsi na oznaczenie Sasinowa używano nazwy Kusajdy. Wieś położona jest na terenie Rogalińskiego Parku Krajobrazowego. Wieś zamieszkuje 165 osób.

Sowiniec

Najstarsze informacje o istnieniu Sowińca pochodzą z 1241 roku. Co najmniej do XV wieku Sowiniec był własnością królewską. Przed 1829 rokiem na gruntach tej wsi założona nową osadę zwaną Kampradowo, która jednak nie istniała długo. We wsi znajdował się klasycystyczny pałac zaprojektowany prze Jakuba Kubickiego. Pałac, spalony w 1968 roku został odbudowany, obecnie jest własnością prywatną. 109 mieszkańców.

Sowinki

Początki istnienia Sowinek datuje się na 1742 roku. Sowinki to obecna nazwa dawnej olęderskiej wsi, znanej w źródłach jako Sowinieckie Olędry. O olęderskiej przeszłości tej osady świadczy parę starych zabudowań, a wśród nich stary szachulcowy budynek szkoły wiejskiej z ostatnich dziesięcioleci XVIII wieku. W pobliskim lesie istnieje kilka zbiorowych mogił. Szacuje się ze na miejscu straceń, w którym w czasie okupacji funkcjonariusze gestapo i SS dokonywali masowych egzekucji, zginęło 600 osób. 121 mieszkańców.

Świątniki

Wieś, była osadą służebną – przed 1256 rokiem – należała do kapituły katedralnej w Poznaniu. Po szwedzkim potopie wieś opustoszała. W XVIII wieku Świątniki były częścią klucza dóbr rogalińskich. Z połowy i końca XIX wieku pochodzi parę domów chłopskich, a przy ul. Kórnickiej zachowała się stara kuźnia. Obiekty te należą do cennych zabytków architektury wiejskiej. W źródłach wieś niekiedy występowała pod nazwą Poświętne. Świątniki liczą 294 mieszkańców.

Wiórek

Wiórek jest dawną osadą olenderską, założoną w 1754 roku. Wieś położona jest na prawym brzegu Warty około 8 km na północny wschód od Mosiny. Aktualnie liczy 781 mieszkańców.

Żabinko

Osada dawniej wchodziła w skład tenuty królewskiej starostwa mosińskiego. Tenuty 1788 roku założono na jej terenie osadę olenderską Żabińskie Olędry. W latach 1940 –1943 we wsi przebywał oddział roboczy jeńców angielskich, znajdował się tam również obóz pracy dla Polaków. Żabinko położone jest około 6 km na południowy wschód od Mosiny, jest wsią sołecką, liczy 330 mieszkańców.